

SMRDELO JE KOT KUGA

- Zaradi hitre rasti prebivalstva se je povečala **stanovanjska stiska**.
  - Ob tovarnah so stale **revne hišice**, večinoma so bili veseli, da so nekje živeli.
  - Prevladovala je **slaba higiena**, vodovoda in kanalizacije *ni* bilo, le **skupni izvir** na ulici, **stranišče na štrbunk**. Slaba higiena je bila **žarišče epidemij** (kolera, tifus, koze), tuberkuloze.
  - Fekalije so metali kar **skozi okno**, na ulico (najkrajša pot) ali **v reko**.
  - Proti koncu 19. stoletja so začeli graditi **več nadstropne hiše** za delavce, najemnine so bile visoke, udobje pa majhno.
  - **Vlažni prostori** so imeli pogosto le zelo **majhna okna**. V mračnem prostoru z drago plinsko razsvetljavo je lahko živelo **od 5-10 oseb**.
  - Zaradi vlage so se razbohotile **plesni, podgane, mrčes** (bolhe, ščurki, uši)
  - Na drugi strani pa **bogastvo**, najimenitnejši so živeli v bogatih lepo okrašenih hišah.
  - Električna razsvetljava, avtomobili, tramvaj, električna železnica.
  - Bogati so živeli v **imenitnih vilah** in imeli **služinčad**. Najmodernejši so imeli **tekočo vodo, električno razsvetljava** in celo **telefon**.
  - V 20-30. letih 20. stoletja pride do načrtne socialno stanovanjske gradnje-**predmestja**.
  - Dnevne migracije, saj so ljudje potovali iz **središča** (tovarne) domov v **predmestja**.
  - Podoba mesta se je spremenila z gradnjo **stanovanjskih blokov** (znosna najemnina, higiensko bivanje, zelenice med bloki)
- Ljubljana
- **Razlike** med bogatimi in revnimi v Ljubljani (srednje veliko mesto)
  - Najmodernejši so imeli imenitne **vile**.
  - Ljubljana je bila **šolsko središče** Kranjske, dijaške gospodinje dajejo sobe **šolarjem**. V sobah je pogosto spalo **ducat študentov**, po dva ali trije **na eni postelji**. Tudi pri mojstrih ni bilo drugače, saj so vajence natrpali v majhne sobe.
  - Mesto-velemesto-metropola-megapolis
  - 1890 dobi mestni vodovod, po tem tudi modernizacija stanovanj.
- Velemesta
- Stanovanja bogatašev so bila opremljena z modernim **angleškim straniščem** na izplakovanje z vodo, najpremožnejši so imeli tudi **moderno kopalnico**.
  - Nekdanje vodnjake so zamenjali **vodovodi**, odplake ki so se nekoč stekale kar po ulicah so se umikale v labirint podzemnih kanalov.
  - Kmalu so se v podzemlje umaknili še plinovodi in električni in telefonski kabli.
  - **Kriminal**-družbena bolezen. Predvsem strah za bogataše.
  - Zasebna in cerkvena dobrodelnost nista bili več kos vladajoči stiski.
- Javni prevoz
- Na začetku 20. stoletja avto v mestih še ni prevladoval.
  - Za hišami so stali hlevi, saj so bili pomembno prevozno sredstvo **kočije s konji**.
  - Pred avtomobilom se je pojavila **električna cestna železnica**, sledijo jim **hitre železnice**.
  - V poznem 19. stoletju so se v velemestih začele pojavljati **boljše ceste**.
  - Nujen je postal promet pod zemljo. 1863 začne obratovati **metro** v Londonu – prva je bila še na premog, kasneje električne
- "V velemestu se lažje diha"
- Mesto je posamezniku nudilo **več svobode**.
  - **Socialna kontrola**, ki je bila na vasi močno prisotna je v mestu **splahnela**.
  - V dvajsetih letih je ponudilo **več pravic tudi ženskam**.
  - Zabava, prostitucija, kriminal
  - Degenerirani in pomehkuženi ljudje, ki so bili kot kmetje čili in zdravi.